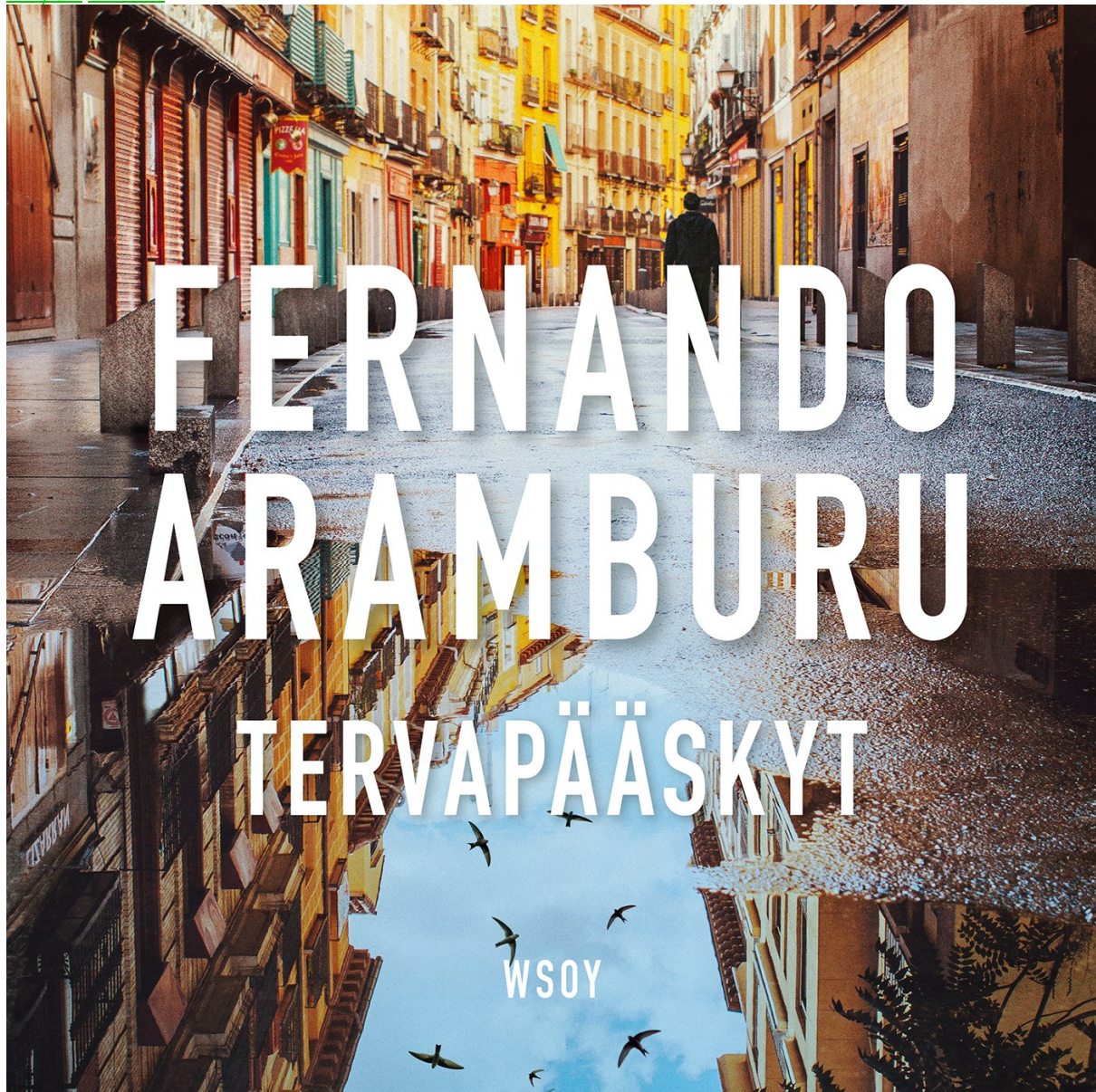

Fernando Aramburu (suom. Sari Selander): Tervapääskyt

[AM/31 ADMIN](#)

VESA LAHTI

Espanjalainen kirjailija Fernando Aramburu palaa teoksessaan *Tervapääskyt* vuonna 2020 Sari Selanderin suomentaman kirjan *Äidinmaa* kerrontatyylisiin. Romaani koostuu pienistä luvuista, joissa liikutaan kertojan muistoissa hänen kirjoittaessaan päiväkirjanomaisia havaintoja elämästään. Tällä kertaa erotuksena on, että hän käyttää tarinansa kuljetuksessa minäkertojaa. Toni on elämänsä lopen kyllästynyt vastikään epäsuhtaisesta avioliitostaan eronnut filosofian opettaja, joka on päättänyt tappaa itsensä vuoden kuluttua tervapääskyjen palatessa muuttomatkaltaan.

” En pidä elämästä. En väitä, etteikö elämä voisi olla juuri niin ihanaa kuin mitä jotkut laulajat ja runoilijat väittävät, mutta minä en pidä siitä. Älkää tulko puhumaan minulle purppuranhohtoisen iltaruskosta, musiikista tai tiikereiden juovista. Minä paskat välitän elämän koristeista. Elämä on minusta perverssi keksintö, huonosti suunniteltu ja vielä huonommin toteutettu. Toivoisin, että Jumala olisi olemassa, jotta voisin panna hänet tilille. Jotta voisin sanoa hänelle päin naamaa, että hän on onneton tuhertaja. Varmaan Jumala on todella kieroontunut, vanha pervo, josta on mukavaa tarkkailla kosmisista korkeuksistaan lajien edustajien pariutumista, keskinäistä kilpailua ja sen jälkeen seurata, miten ne raatelevat ja syövät toisensa. Jumalan käytöstä voi puolustella ainoastaan sillä, ettei häntä ole olemassa. Siitä huolimatta hän ei tule saamaan minulta synninpäästöä.” s. 13–14

Toni pohtii lukuisissa takautumissa elämänsä ja erityisesti avioliittonsa käännekohtia. Hän ei ymmärrä entisen vaimonsa Amalian ratkaisuja ja kerronta saa dramaattisia sekä kitkeriäkin sävyjä. Saattaa hyvinkin käydä niin, että nyky-yhteiskunnassa ja tasa-arvoisuudessamme lukijoina koemme Tonin tilityksen epäasiallisena ja kohtuuttomana. Kovasti hän koettaa perustella näkemystään Amalian suhteen. Itsestään Toni ei tunnu löytävän vikaa. Jotain hän kuitenkin tavoittelee Amalian suulla sanottuna. Toisaalta tämäkään ei välttämättä pidä paikkaansa, sillä äidin ja Tonin suhteessa on enemmän kitkaa kuin mitä Amalia ymmärtää ja äidin kultapoika on Tonin veli Raul.

” Amalian mielestä kypsymättömyyteni oli pitkälti äidin syytä. Hän oli vakuuttunut siitä, ettei äiti ainoastaan jarruttanut kehitystäni, vaan oli sen lisäksi toiminut huonona esimerkkinä passaamalla ja paapomalla minua liikaa, sillä seurauksella, etten ollut oppinut kantamaan vastuuta ja olin pysynyt siinä uskossa, että olin syntynyt täällä palveltavaksi. Olin tästä syystä täysin kykenemätön parisuhteeseen, tai minun olisi pitänyt etsiä itselleni äidin korvike, palvelualtis ja ymmärtäväinen puoliso, jollaiseksi Amalia ei aikonut ikimaailmassa ryhtyä.” s. 388

Kuten *Äidinmaassakin* perhe on hyvin keskeinen Aramburun tarinassa. Äidistä ja isästä kerrotaan lyhyiden, fragmentaaristen kohtausten kautta. Heidän henkilökuvansa jäävät yhä hieman mystisiksi. Ikään kuin Toni itsekään ei osaisi määrittää suhdettaan heihin.

”OLIMME LOMALLA Alicanten rannikolla koko perhe, kaikki neljä. Isämme, epäonnistunut urheilija, epäonnistunut akateemikko tienasi elantonsa opettamalla yliopistolla ja äiti oli töissä postissa, koska ei halunnut olla riippuvainen aviomiehensä tuloista. Taloudellisesti meillä meni niin hyvin kuin keskiluokkaisella perheellä saattoi Espanjassa mennä. Meillä oli sininen, uutena hankittu Seat 124. Raulito ja minä

kävimme yksityistä oppikoulua ja meillä oli varaa vuokrata elokuuksi rannan tuntumasta loma-asunto, jossa oli terassi ja pihalla taloyhtiön uima-allas. Voisin melkein sanoa, että meillä oli kaikki tarvittava ollaksemme kuta kuinkin onnellisia. Siltä minusta ainakin tuolloin, neljätoistavuotiaana, tuntui.” s. 15

Periaatteessa ulkopuolisen silmin katseltuna kaikki oli siis hyvin, mutta näyttämökuvan taakse kätkeytyy paljon muutakin; väkivaltaisuutta, katkeruutta, vihaa ja rakkaudettomuutta. Isä on ristiriitainen hahmo, joka jää minäkertojalle etäiseksi, johon Toni ei löydä yhteyttä. Isä pitää poikiaan kurissa ja yhtä lailla vaimoaan, jolle ei kykene tunnustamaan rakkauttaan, jos sellaista yleensäkin hänestä löytyi.

”JOS ISÄ olisi elänyt kymmenen tai viisitoista vuotta pitempään, olisin voinut kysyä häneltä suoraan joitakin asioita. Silloin minua ei olisi enää lannistanut hänen fyysinen tai älyllinen ylemmyytensä. Keskustelun luonteeseen ei olisi enää vaikuttanut se, että hän elätti minua, mikä aikoinaan rajoitti minua sen verran, etten voinut olla tivaamassa häneltä selityksiä enkä väittää hänelle vastaan.

Luulen, että ensimmäistä kertaa olisin voinut puhua hänelle kuin vertaiselleni, katsoen häntä samalta korkeudelta silmiin. Hyvällä tuurilla olisin kyennyt kaivamaan hänestä hänen persoonallisuutensa matemaattisen kaavan hänen sitä huomaamatta. Yhtäkkiä minä olisin ollut meistä vahvempi ja hän heikompi osapuoli; minä olisin ollut hän ja hän minä tai kuka tahansa muu paitsi se mies, joka hän oli aina uskotellut olleensa.” s.196
Myös äiti pysyy Tonille arvoituksellisena. Avautumisesta ei ole puhettakaan, varsinkin kun isän kuoltua äiti rakentaa uutta suhdetta toiseen mieheen, Hectoriin. Pojat asettuvat jyrkästi vastahankaan ja äidin on lopetettava koko suhde. Jotain kuvastaa Tonin ajatukset äidistä hänen miettiessään, että äiti ei ollut mikään pyhimys, sillä hän saattoi käyttäytyä aggressiivisesti, ja että ”hänessä oli hieman vähemmän vikaa kuin isässä.”

”Kysyn mielessäni, mahtoiko hän sylkeä salaa keittoomme kutsuessaan meidät luokseen syömään.

Mahdollisesti.

Sitä vastoin siitä olen varma, että hän alkoi tietoisesti ottaa meihin enemmän etäisyyttä. En muista sellaista kertaa, ettei hän olisi suukottanut tai halannut minua tavatessamme, vaikkakaan ei erityisen lämpimästi. Mitä enemmän mietin sitä, sitä vakuuttuneempi olen, että hänestä oli kehkeytynyt mestarillinen tunteidensa kätkijä ja yhtä taitavasti hän rankaisi Ráulia ja minua kylmäkiskoisuudellaan, joka oli niin hienovaraista, ettemme edes tajunneet sitä.

”Mikä sinulla on, äiti?”

”En tiedä. Ehkä minulla on verenpaine alhaalla tai söin jotain sopimatonta.”

Otaksun, että olimme äidille ratkaisematon dilemma. Ei minulla ole siitä todisteita, mutta turhaan kai minä tässä enää kiertelen, sillä enhän minä tuomiolautakunnan edessä seiso, eikä mikään estä minua laukomasta päätelmiäni. Minulla on sellainen kutina, että äiti piti velvollisuutenaan rakastaa meitä, koska olimme hänen lapsiaan, olihan hän synnyttänyt ja kasvattanut meidät jne. jne. ja toisaalta hän vihasi meitä salaa siihen saakka, kunnes hänen tietoisuutensa tyhjjeni vähitellen kokonaan aivojen rappeutumisen myötä.” s. 629

Tonin kerronnasta huokuvat itsesääli, pettymys ja koko elämän tyhjiys. Hän kertoo tapahtumia, ei ole oikeastaan tyytyväinen kuin koiraansa Pepaan. Hänen poikansa on Tonin mielestä vähälahjainen, Amaliaa hän pitää laskelmoivana narsistina, veljensä on ollut aina heikko ja perheen lellikki, anoppi ja appi saavat lisänimikseen hurskastelija ja fasisti. Teoksen nimigalleriaa täydentävät entinen tyttöystävä Águeda ja luotettava ystävä Siistikoipi, jota nimitystä Toni ei tosin ole tälle itselleen kertonut. Ystävyys nousee lopulta keskeiseksi teemaksi kaiken tilityksen ohella.

”Arvostan suuresti ystävyttämme. Jos minun pitäisi valita ystävyiden ja rakkauden välillä, valitsisin ystävyiden. Rakkaus on ihanaa alussa, mutta se vaatii hirveästi työtä. Ajan mittaan väsähdän rakkauteen, enkä kestä sitä enää. Ystävyteen en väsy koskaan. Ystävyys tuo minulle rauhaa. Voin käskeä Koipea painumaan helvettiin, hän lähettää minut hevonen kuuseen, eikä ystävytemme kärsi siitä. Emme ole toisillemme tilivelvollisia, meidän ei tarvitse olla jatkuvasti yhteydessä, eikä kertoa ääneen, miten paljon toisiamme arvostamme.” s. 62

Aramburun kerrontatekniikka pitää hyvin lukijansa hereillä. Pieniin itsenäisiin lukuihin jako toimii. Jälleen kerran kääntäjä Sari Selander on tehnyt oivaltavaa ja tarkkaa työtä. Kotouttaminen on onnistunut, sillä lukiessani suomennosta ihastelin sanavalintoja, eikä lukemiseni pysähtynyt outoihin kohtiin. Hyvän käännökseen tunnistaa aina siitä, että on kuin lukisi alun perin suomeksi kirjoitettua tekstiä ja näin tapahtuu Tervapääskyjen kohdalla.

”OLEN AINA inhonnut avoimia loppuja. Tämä pätee kaikkiin katsomiini, lukemiini tai kuulemiini tarinoihin. Minun on vaikea olla muljauttamatta silmiäni jonkun väittäessä, että avoin loppu haastaa lukijan tai katsojan täydentämään juonen, arvaamaan tai keksimään itse loppuratkaisun. Sehän on sama kuin jos menisin lounaalle ravintolaan, jossa tarjoilija kieltäytyisi tuomasta minulle jälkiruokaa vedoten siihen, että on

nautinnollisempaa valita ja syödä se mielessään. Haloo! Maksan siitä, että minulle kerrotaan tarina, ja haluan kuulla sen loppuun saakka.” s. 54

No, sanoo minäkertoja mitä tahansa, niin tällä kertaa kertomuksella on avoin loppu.

Fernando Aramburu: *Tervapääskyt* (Los vencedos) Suom. Sari Selander. Werner Söderström Osakeyhtiö 2023, 663 s.

Vesa Lahti on runoilija, kirjoittamisen ja kääntämisen tutkija, tohtori Jyväskylän yliopistosta